

Redningskrans til hedens rose

Jammerbugt Kommune har givet den udryddelsestruede vårkobjælde en hjælpende hånd

Vårkobjælden har det bedst, når heden bliver "forstyrret". Fortidens lyngheder var jo et kulturlandskab skabt af hedelandbruget, men i dag får hederne ofte lov til at ligge urørte hen, da der ikke er økonomi i at have græssende dyr på heden. Derfor gror hederne til med træer, buske og høje græsser. Når det sker, forsvinder vårkobjælden sammen med en lang række af hedens andre dyr og planter.

Foto: Grete Dahl

Allan Eskesen beundrer de nyudsprungne vårkobjælder. Et af Nordjyllands botaniske klenodier.

Af Søren Skov
soeren.skov@nordjyske.dk

Den syner ikke af meget, men når vårkobjælden midt i april springer ud med sine sarte blomster, der først er lyserøde og siden hvide, kan man ikke undgå at blive imponeret af den overraskende flotte blomst, der varsler forårets komme på den vinterbrune hede.

Vårkobjælden er imidlertid ikke kun fin at se på. Den er også sjælden. Meget sjælden.

Herhjemme vokser vårkobjælden kun på heden. Frem til midt af 1800-tallet dækkede heden mere end en tredjedel af Jylland, og dengang var vårkobjælden naturligvis mere talrig, men den har aldrig været almindelig. I dag har den kun tre vokse-

pladser i Danmark. Alle steder er den uhyre fåtallig, og vårkobjælden er derfor i fare for at dø ud i Danmark.

Den ene af vårkobjældens tre sidste voksepladser er nordjysk - nemlig Holmsø Hede nær Tingskoven i Jammerbugt Kommune. Også her er den trængt, men nu har den flotte vårkobjælde fået en hjælpende hånd af kommunens naturforvaltning.

På Holmsø Hede er der kun syv individer tilbage, og da bestanden er så fåtallig, at hvert individ har betydning for, om vårkobjælden kan overleve som art i Danmark, har vi været ude og pleje hver enkelt blomst, fortæller Allan Eskesen, biolog i Jammerbugt Kommune.

- Derudover har vi skrælleet et stykke hede, så vårkobjælden kan få mulighed for at

spredde sig til nogle af sine gamle voksepladser på heden, hvor den nu er forsvundet, fortsætter han.

Når den sjældne blomst på den måde har sikret sig en særlig kommunal omsorg, skyldes det primært, at kommunen har pligt til det. Både vårkobjælden og dens vokseplads er fredet, og da Jammerbugt Kommune er plejemyndighed, er det kommunens ansvar ifølge lovgivningen at sikre den sjældne plante så godt som muligt.

Men der er også mange andre gode grunde til at beskytte vårkobjælden. Især hensynet til at bevare naturens mangfoldighed - eller biodiversitet, som det også hedder.

- Vårkobjælden findes ganske vist også i Norge og Sverige, og selv om bestandene hos vores to skandinaviske naboer

er større end i Danmark, er den også så sjælden i både Norge og Sverige, at naturmyndighederne også her har etableret specielle foranstaltninger, bl.a. afbrændinger for at bevare vårkobjælden, tilføjer Allan Eskesen.

Såfremt man vil bevare naturens mangfoldighed, er det vigtigt at sikre de sjældne arter som vårkobjælden.

Rent biologisk er der mange arter planter og dyr, som er generalister. De kan vokse mange steder. Andre er specialister, der stiller helt særlige krav til levestederne.

Førhen var naturområderne så store, at naturens egen dynamik sikrede, at der hele tiden opstod nye levesteder for specialisterne, men i dag er det danske kulturlandskab langt mere effektivt udnyttet end før, og specialisterne så-

som vårkobjælden kan derfor let dø ud.

- Vårkobjælden havde det godt, dengang hedeboenderne brugte heden, og der derfor jævnligt var både afgræsning og skrælning af lyngtør, forklarer Allan Eskesen.

Såfremt en indlandshede får lov til at ligge hen, vil den gro til med skov og store grove græsser som blåtop. Når det sker, dør både lyngen, vårkobjælderne og en lang række andre af hedens arter.

- Hvis vi skal sikre vårkobjælden på langt sigt, skal vi derfor pleje Holmsø Hede. Det kan eksempelvis ske gennem en kombination af afgræsning og afbrænding, så der både kommer nyt lyng og skabes nogle bare felter, hvor vårkobjældens frø kan spire, siger Allan Eskesen.